

Azınlıkça Dergisi

Sayı: 60 - Ekim 2010

Agos - Ekim 2010

Herkül Millas

Aslında korkanı olduğu gibi, tam tersine, hiç korkmayan ve bu anadil eğitimini çok isteyen de var. Yani birileri çıkar “siz korkuyorsanız, biz korkmuyoruz” diyebilir. Kimin herkes adına konuşma hakkı var ki! Korkup korkmadığımızı “bize” de sorsanıza! Konuşma ve karar alma hakkı yalnız korkanların mı?

Olaya daha dikkatle bakarsanız bir ülkede anadilde eğitimi istemeyenin başka bir ülkede bu eğitimi gerekli gördüğünü ve bu yönde hırçınlaştığını de görebilirsiniz. Hatta işler daha da karışık. Anadil eğitimi diye yırtınanların dilin öğrenmesini ciddiye almadıklarını ve aslında istediklerinin “eğitimin” meşruiyet kazanması olduğunu da görebilirsiniz. Bu karışıklığın açıklanması için sağlam bir kurama gerek var, ama bu konuda tabular, yasal ve anayasal kısıtlamalar oluşmuş.

Ulus devletlerde eğitimin ve hele dil eğitiminin amacı ulusal birliği sağlamaktır. Kimi zaman bu eğitim bir ulus yaratma projesidir. Bu alandaki çelişkiler ise milliyetçiliğin özünden doğar. Milli anlayışa göre bizim çıkarımız ötekinin çıkarıyla ters orantılıdır. Buna “sıfır toplamlı oyun kuralı” diye isim takmışlardır. “Öteki” sayılana yarar, tatmin veya sevinç sağlamak istenmez çünkü bu “bizim” için zarar sayılır. Böyle düşünen kimseler anadil eğitimini komşu ülkedeki “bizim” azınlık için hak sayıp bu yönde baskılara girişirken, “öteki” saydıkları kendi ülkesindeki azınlıklara veya etnik gruplara o hakkı, farklı bir ilke adına istemezler. Çifte standart diyeceğim ama milliyetçiliğin standardı her alanda tanım gereği zaten hep çifttir.

Ulusalçılık/milliyetçilik kapsamında anadil isteyenlerin temel amacı ise aslında dili öğrenmek değildir. Amaç bir kimliğe ve bir yönetici merkeze meşruiyet kazandırmaktır. Bunun acı tecrübesini Batı Trakya’da yaşadım. Kimilerinin temel derdi iyi kitap değildi; kitabı kimin hazırlayacağıydı: “biz” mi, “onlar” mı? Biz-siz diye bir etnik algılama yer etmişse artık her konu bu oluşun içinde akmaya başlar. Anadil sorunu da bu noktaya gelmiştir. Söylenenler bahanedir, demagojidir.

Anayasa’nın 42. Maddesine göre “Türkçeden başka hiçbir dil, eğitim ve öğretim kurumlarında Türk vatandaşlarına anadilleri olarak okutulamaz ve öğretilemez”miş! Sahi mi? Peki ben

ilkokulda nasıl oldu da Rumca'yı anadil olarak okudum? Buna, milliyetçilerin cevap olarak şu alternatifleri var:

1. Sen Türk vatandaşı değilsin ki, senin durumun özeldir. Ama bunu deseler anayasanın başka maddeleriyle ters düşecekler. Ayrıca böyle düşünseler de (birçoğu) utanır bunu alenen söylemez – yalnız uygun anı bulunca gereğini yapar.
2. Sizin farklılığınız (ve farklı diliniz) kabul edilebilir çünkü siz Gayrimüslimsiniz, oysa Kürtler (çünkü derdimiz şu an budur) Müslüman'dır ve "biz hepimiz kardeşiz"! Bunun deşifresi (sözde laik bir devlette) şudur: Sizi nasıl olsa asimile edemeyeceğimizi anladık ama Kürtler konusunda hala umudumuzu kaybetmedik, en azından bir kısmı için. Bundan dolayı sizin anadilde eğitiminiz olabilir, onların olamaz.
3. Sizin (Rumların vb.) anadil eğitimi Lozan Antlaşmasından kaynaklanan bir durumdur; bunu yabancılar empoze etmiştir. Başkalarına bu hakkı neden tanıyalım? Ama bu cevapta hiç hoş olmayan bir itiraf saklı: "Bize kalsa sana bu hakkı vermezdik. Senin okullarını aslında biz hiç istemiyoruz, zor altında sineye çekiyoruz. Fırsat çıkarsa senden bu hakkı geri alırız". Kürtlerin bundan anlayacağı ise şudur: Rum ve Ermeni'nin haklarına sahip olman için yabancı güçlerden yardım beklemek dışında başka umudun yoktur!

Sonra da birileri arada çıkar, etnik ve dini gruplar neden bu devlete tam bağlı değiller, diye saf sorular sorar. Devlet vatandaşı'na sahip çıkıyor mu ki! Ben ise bu konuda milli anlayıştan farklı düşünüyorum – ama her ülke ve her grup için aynı şeyi düşünüyorum. Türkiye'de Kürt'ü, Ermeni'si; Yunanistan'da Türk'ü, Arnavut'u anadilini okulda öğrenebilsin istiyorum. Üç nedenden dolayı anadilin eğitiminden yanayım. En başta, kişinin kendi dilini erkenden öğrenmesi ve iyi bilmesi zihinsel gelişmesi için yararlıdır. Kendi dilini iyi bilen başka dilleri de daha iyi öğrenebilir. İkincisi, anadilini iyi öğrenmeyen yaşam boyu bir eksiklik ve dolayısıyla bir eziklik yaşar. Bu ezikliğin tepkisel çıkışlara varması da olanaklıdır. Yani bu konunun toplumsal barışla ilgili bir yanı vardır. Üçüncüsü, anadil zaten büyük oranda bilinen dildir. Ek bir çaba ile kişinin bir dili, yasaklar yüzünden, bütün olarak elde etmemesi yazıktır, israftır. Bütün bunları insan hakları kapsamında temel hak olarak algılıyorum.

Anadil konusu milliyetçi paradigmanın dışına çıkarılıp ele alınmadığı sürece toplumsal gerilime neden olan demagojiyi sürdürürüz doğal olarak. Paradigmanın dışına çıkış ise paranoyak korkuları aşmakla başlanır. Alınacak kararlarda risk vardır kuşkusuz, ama inatta daha büyük riskler vardır. Benim anadilimi okulda öğrenmemden bu ülkenin zarar görmediği anlaşıldığında toplumsal huzurun sağlanmasında önemli bir adım atılmış olacaktır. Her anadil grubunun farklı bir millet olmadığı da anlaşılmalıdır; korkmayın, Çerkezce eğitimi ortaya bir Çerkez devleti çıkarmayacaktır. Paranoyanın aşılması bu anlamdadır.